

Muizeninventarisatie op het eiland Tiengemeten

in het weekend van 10 t/m 12 oktober 2025

**Door de werkgroep zoogdieren
van vereniging Hoekschewaards
Landschap**

Muizeninventarisatie op het natuureiland Tiengemeten in het Haringvliet.
Coördinaten Km-hok 78 – 418/ 418 & 82 - 416

LOCATIE:

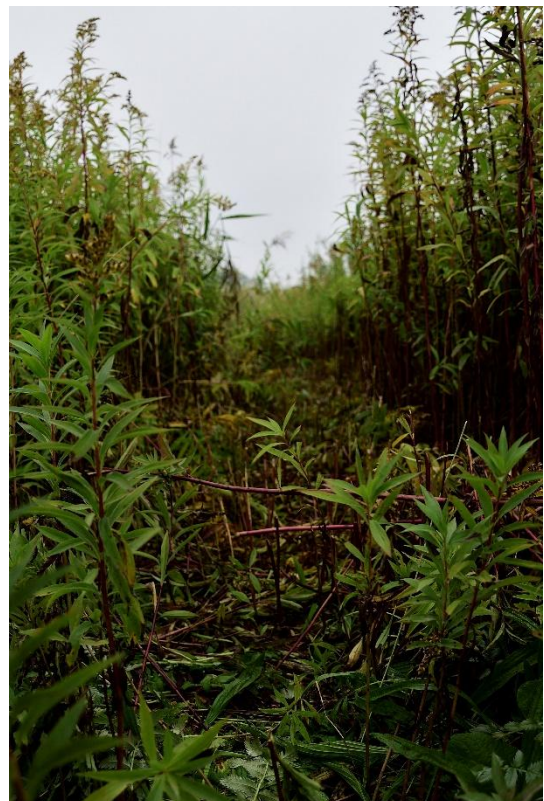
Tiengemeten is een eiland in de provincie Zuid-Holland. Het maakt deel uit van de gemeente Hoeksche Waard. De naam duidt op de grootte: een gemet is een oude landmaat en omvat ruim 0,4 hectare. Het eiland was bestemd voor akkerbouw.

In 2006 is het eiland door de Vereniging Natuurmonumenten ontwikkeld tot een natuurgebied.

Aan de zuidkant is een gat in de dijk gegraven; een groot deel van het eiland staat nu dagelijks onder invloed van de rivier. Verderop staat het water stil en ontstaat een uitgestrekt moeras. In de oudste polder van het eiland herstelt Natuurmonumenten het oude cultuurlandschap.

Het eiland bestaat uit drie biotopen: Weemoed, Weelde en Wildernis.

Dit jaar hebben wij geïnventariseerd een vast stukje Wildernis en drie locaties in de blanke slikken.

DOEL VAN HET ONDERZOEK:

Het telkens terugkerende doel van deze inventarisatie is het vaststellen van de duurzame aanwezigheid van noordse woelmuizen (*alexandromys oeconomus arenicola*) in het gebied, hun aantal en verspreiding over het eiland.

Tevens wordt gekeken naar welke andere soorten er in dit terrein voorkomen. De noordse woelmuis geniet de hoogste graad van bescherming, zowel landelijk als Europees. Het is de enige endem

van Nederland en even zeldzaam als de reuzenpanda of Siberische tijger. n op het eiland Tiengemeten geen andere woelmuizen bekend dan de noordse woelmuis. Helaas hebben andere soorten zoals de veldmuis (*Microtus arvalis*) hun intrede gedaan op het eiland. Dit zorgt voor een voortdurende spanning tussen deze soorten woelmuizen. Krijgt de veldmuis de kans om steeds meer van het eiland te koloniseren? Of weten de omstandigheden op het eiland en de noordse woelmuis verdere uitbreiding te voorkomen? Nader onderzoek blijft daarvoor nodig.

VANGSTMETHODE & BIOTOOP:

In het weekend
10 t/m 12
oktober 2025
hebben leden
van het

Hoekschewaards Landschap, 90 Longworth en Heslinga muizenvallen geplaatst en gecontroleerd. De gebruikte Longworth en Heslinga vallen worden in heel Nederland gebruikt op dezelfde wijze en met ongeveer hetzelfde lokvoer. De vallen zijn in paren en raaien geplaatst met een minimale onderlinge afstand van ten minste 10 meter. De vallen zijn op maandag 06 oktober 2025 neergezet met hooi en lokvoer maar nog niet scherp gezet; dit om de muizen te laten wennen aan de vallen.

De vallen zijn op vrijdagochtend 10 oktober 2025 op scherp gezet.
Als lokvoer is gebruikt: appel, wortel, gebroken graan en meelwormen.

De 90 vallen stonden verspreid over zeven locaties variërend van ruige, gemaaide & geklepelde vegetatie tot zeer drassig terrein.

Overall is extensieve begrazing van Schots hoogland vee

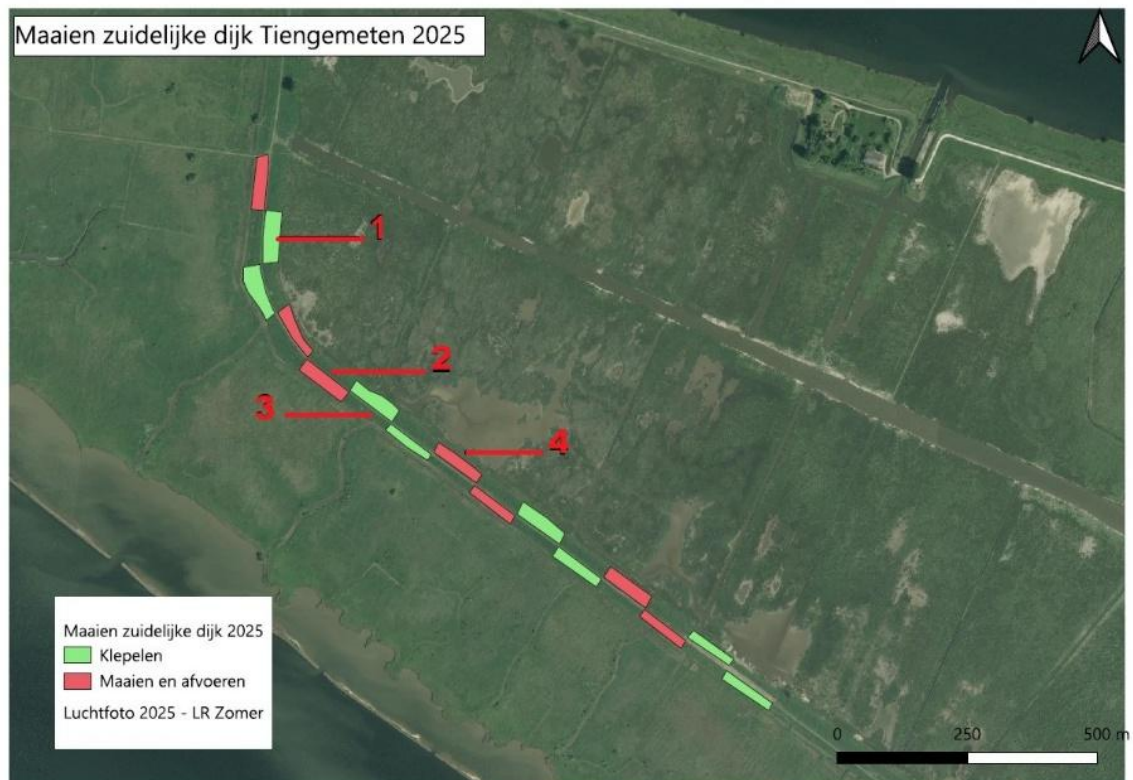
OMSTANDIGHEDEN:

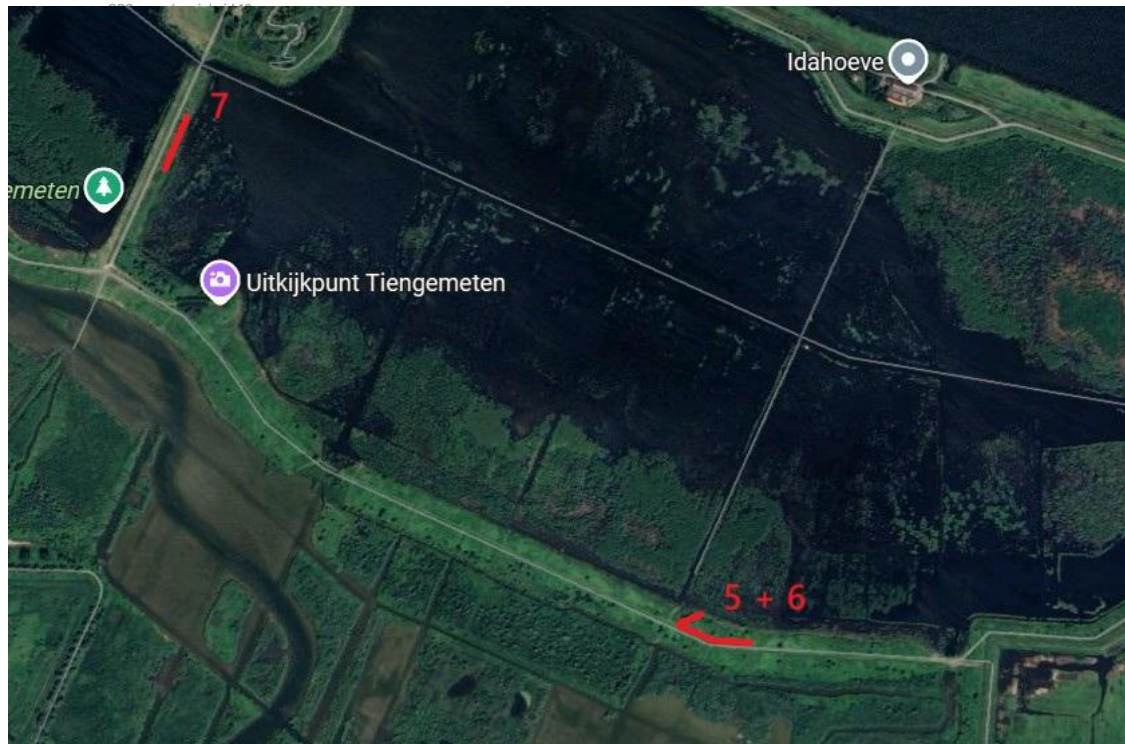

Het weer tijdens de inventarisatie was zeer goed. Overdag aangename temperaturen rond de 15 tot 18 graden, op de matig tot zwaar bewolkt, maar zo goed als windstil. Zowel de avonden als ochtenden waren fris maar nooit koud. Het is de hele inventarisatie droog geweest.

PLAATS VAN DE VALLEN:

Op de volgende plaatsen zijn in totaal 90 vallen geplaatst.

Bij **locaties 1 t/m 4** is bij wijze van experiment, telkens een vlak (ongeveer 4 x 100 mtr)

gemaaid en opgeruimd en een vlak geklepeld. Wij hebben er voor gekozen op bij twee gemaaide vlakken en twee geklepelde vlakken steeds bij elk vlak 10 vallen te zetten. Steeds afwisselend aan de rand en aan de overkant in de ruigte.

Locatie 5 & 6 zijn de vaste locaties waar we elk jaar op dezelfde plekken evenveel vallen weg zetten. De locaties zijn ruig met veel guldenroede en behoorlijk tot zeer nat. Nu waren sommige plekken haast niet te bereiken door de hoge waterstand. Het had in de dagen ervoor zeer veel geregend.

Zaterdag 13 september
Woelmuizendag Tiengemeten

Excursies
Startlocatie: Plein voor bezoekerscentrum
Aantal deelnemers per excursie: maximaal 20
Aanmelden: infostand veerstoep Tiengemeten

10:30 - 11:30 uur	Muizen vangen met live traps
10:45 - 11:30 uur	Op zoek naar beversporen op Tiengemeten
10:45 - 11:30 uur	Ontdek Tiengemeten
12:30 - 13:30 uur	Muizenkeutels zoeken voor eDNA
13:45 - 14:30 uur	Op zoek naar beversporen op Tiengemeten
13:45 - 14:30 uur	Ontdek Tiengemeten
14:00 - 15:00 uur	Muizenkeutels zoeken voor eDNA
15:00 - 16:00 uur	Muizen vangen met live traps

Workshop
Locatie: Speelhut
Aantal deelnemers: vrije in- en uitloop

10:00 - 16:00 uur	Braakballen plukzen voor jong en oud
-------------------	--------------------------------------

Presentaties
Locatie: Vergader ruimte
Aantal deelnemers per presentatie: maximaal 20

10:30 - 10:50 uur	Woelmuizen, ware muizen en spitsmuizen
11:00 - 11:20 uur	Fossiele woelmuizen van Nederland
11:30 - 11:50 uur	10 jaar muizenonderzoek op Tiengemeten
13:30 - 13:50 uur	Woelmuizen, ware muizen en spitsmuizen
14:00 - 14:20 uur	10 jaar muizenonderzoek op Tiengemeten

Kijk voor meer informatie over het jaar van de woelmuis op www.zoogdiervereniging.nl/jaarvandevoelmuis.
De Woelmuizendag wordt georganiseerd in samenwerking met Natuurmonumenten.

[Natuurmonumenten](#)

Locatie 7 Is langs het pad naar de vlietberg. Al eerder hebben wij daar eens vallen gezet en er toen noordse woelmuis gevangen. De reden om het nu te doen, was omdat iemand met vrij grote zekerheid er een noordse woelmuis had gezien op de landelijke woelmuizendag op Tiengemeten. (13 september 2025)

	Noordse woelmuis	veldmuis	gewone bosmuis	dwergmuis	bosspitsmuis	totaal
locatie 1				11		11
locatie 2				15		15
locatie 3		4		18	1	23
locatie 4		8	10	2		20
locatie 5	15		7	9	6	37
locatie 6	4	3	7	13	1	28
locatie 7	1		5			6
totaal	20	15	29	68	8	140

DE GEVANGEN SOORTEN ZIJN:

Noordse woelmuis (*Alexandromys oeconomicus arenicola*) en Veldmuis (*Microtus arvalis*)

behoren tot de familie van de woelmuizen. Leden van deze familie zijn planteneters. In Nederland komen zes soorten voor (waarvan vier in de

Hoeksche Waard - HW). Dat zijn de veldmuis (HW), rosse woelmuis (HW), noordse woelmuis (HW), woelrat (HW), ondergrondse woelmuis en aarmuis (nog niet levend aangetoond, wel in braakballen).

Dwergmuis (*Micromys minutus*) en Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*) behoren tot de familie van de ware muizen. Deze muizen zijn alleseters: zowel planten, zaden, insecten als ander voedsel. Nederland kent zes soorten (waarvan vier in de Hoeksche Waard - HW). Dat zijn de huismuis (HW), bosmuis (HW), dwergmuis (HW), bruine rat (HW), Zwarte rat en grote bosmuis.

De bosspitsmuis (*Sorex araneus/coronatus*) behoort tot de familie van de spitsmuizen (*Soricidae*). Deze familie valt weer onder de insectenetters. Deze familie van zeer beweeglijke diertjes met een snelle spijsvertering moet 0,75 tot 1,5 keer hun lichaamsgewicht per etmaal eten en kent in Nederland zes soorten (waarvan drie, mogelijk vier in de Hoeksche Waard - HW). Dat zijn de huisspitsmuis (HW), dwergspitsmuis (HW), gewone bosspitsmuis (HW) en/of de tweekleurige bosspitsmuis (alleen met DNA met zekerheid te determineren), veldspitsmuis en waterspitsmuis.

Zoals gezegd hebben deze muizen veel en vaak voedsel nodig. Vandaar ook de levende meelwormen bij het lokvoer.

	Aantal individuen per vangst					totaal
	Noordse woelmuis	Dwergmuis	Bosspitsmuis	Veldmuis	Bosmuis	
Scherpzetten	1	1	0	0	0	2
Vangst 1	13	25	2	6	13	59
Vangst 2	5	14	2	4	9	34
Vangst 3	1	16	2	2	1	22
Vangst 4	0	12	2	3	6	23
Totaal	20	68	8	15	29	140
Totaal aantal vangsten incl. hervangsten						
	Noordse woelmuis	Dwergmuis	Bosspitsmuis	Veldmuis	Bosmuis	totaal
Scherpzetten	1	1	0	0	0	2
Vangst 1	13	25	2	6	13	59
Vangst 2	11	16	3	6	13	49
Vangst 3	10	18	5	5	11	49
Vangst 4	7	15	6	4	15	47
Totaal	42	75	16	21	52	206

	Aantal hervangsten					totaal
	Noordse woelmuis	Dwergmuis	Bosspitsmuis	bosmuis	Veldmuis	
Vangst 2	6	2	1	4	2	15
Vangst 3	9	2	3	10	3	27
Vangst 4	7	3	4	9	1	24
Totaal	22	7	8	23	6	66

CONCLUSIE / DISCUSSIE

Dit jaar bleek weer een heel ander beeld te geven dan waar we vorig jaar voor vreesde. Wat duidelijk werd in de verdere loop van 2024 en begin 2025, was dat het natte najaar ervoor had gezorgd dat de hele woelmuizen familie het heel slecht had tijdens de winter en vroege voorjaar. Uit braakbalpluisgegevens kwam naar voren dat de woelmuizen stand pas na mei weer enigszins op peil begon te komen.

Bij het scherpzetten, waren al twee vallen gesloten. Het bleek te gaan om één dwergmuis en één noordse woelmuis. We hadden daarmee gelukkig aangetoond dat er nog noordse woelmuizen zitten. Tijdens de verdere inventarisatie vingen we 20 noordse woelmuizen. Toch is het met de natuur en zijn soorten altijd weer zoeken naar verklaringen en redenen. Eigenlijk iets dat nooit ophoudt of echt lukt. De natuur is immers nog een groot onontdekt geheel, waarin wij slechts af en toe een klein onderdeelje snappen.

Zo ook nu, want waarom waren de afgelopen jaren zo slecht en zijn er nu opeens weer een leuk aantal noordse woelmuizen? Is er sprake van een cyclus van meerdere jaren? Of zal dit een goed jaar blijken in een verder aflopende trend?

We zullen nog jaren moeten vangen om daar (hopelijk) achter te komen.

De bij wijzen van proef gemaaide stroken (ongeveer 4 bij 100 meter?), hadden voor een soort als de noordse woelmuis geen enkel effect. Als er dan toch een effect genoemd moet worden, dan was het dat op de grens van ruigte en gemaaid/geklepeld er minder muizen in de val kwamen. Wat de indruk wekt dat de gemaaide stukken niet aantrekkelijk zijn voor de andere muizensoorten.

Bij het maaien van grotere vakken, zou het kunnen zijn dat door het ongeschikt worden van deze vakken voor de overige (woel)muizen, de noordse woelmuis hiervan profiteert. Wellicht het uitproberen waard.

Nog steeds is (gelukkig) de rosse woelmuis (*Myodes glareolus*) niet op het eiland aanwezig. Dat kunnen we met redelijke zekerheid zeggen omdat, bij aanwezigheid van de rosse woelmuis, deze zeker in de lifetraps zou lopen. Dit omdat deze opportunist erg “traphappy” is, wat inhoudt dat hij gemakkelijk in de val loopt en zich ook laat hervangen.

BEHEER:

- Het huidige beheer lijkt niet veel veranderd, behalve dat er al een aantal jaren wordt geëxperimenteerd met een ander maaibeleid op plekken en het toevoegen van konik paarden en meer runderen.
- Het is nog lang niet te zeggen of de opleving in 2025, het begin zal zijn van een herstel na slechte jaren. Of dat vanaf 2026 de dalende trend doorzet. Het gaat sowieso niet goed met de noordse woelmuis in de Delta.
- Ook valt op dat op onze vaste locaties het aantal wilgen en struiken nog steeds lijkt toe te nemen. Bekend is dat bomen en struiken de kans bieden aan andere (woel)muizen om sterk wisselende waterstanden te overleven.
- Monitoring lijkt in deze nog steeds belangrijk, om de ontwikkelingen te blijven volgen. E-DNA geeft immers wel aan of een soort er zit, maar niet in welke dichtheden.
- De invloed van guldenroede en andere ruigte op de populatie blijft onduidelijk. Al lijkt het verdwijnen of maaien niet direct een voordeel te zijn. Het is dus raadzaam om niet rigoureus alles weg te maaien. Wel is het de moeite waard om een aantal plaatsen aan te wijzen waar gemaaid en afgevoerd wordt. Te denken valt aan stukken van ongeveer 1 hectare. Het is dan wel van belang dat dat maar enkele vlakken zijn en dat er ook gefaseerd gemaaid wordt.
- Het eiland Tiengemeten is ongeveer het best gemonitorde gebied van Nederland en van Natuurmonumenten. Deze onderzoeken laten zien dat het loont ook rekening te houden met de kleine fauna. Er is natuurlijk een instandhoudingsplicht voor de noordse woelmuis.
- Mocht de mogelijkheid zich voordoen om op of in de directe omgeving van Tiengemeten eilandjes op te spuiten die permanent omgeven zijn door water en vrij gehouden van te veel bomen, dan biedt dat veel kansen voor vestiging van noordse woelmuis.
- Des te groter de dynamiek des te beter.

- ❖ De personen die hebben meegewerkt aan deze inventarisatie zijn:
Herman de Jongh, Nick Alderliesten en Merijn van den Hoogenhoff.

- ❖ Hoekschewaards Landschap
december 2025
Tekst: Merijn van den Hoogenhoff
Foto's en kaarten: Google maps / Herman de Jongh / Merijn van den Hoogenhoff /
Natuurmonumenten